

POSTANOWIENIE

Dnia 3 czerwca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Barbara Myszka

Protokolant Katarzyna Jóskowiak

w sprawie z wniosku A. Otwartego Funduszu Emerytalnego w Warszawie reprezentowanego przez A. Powszechne Towarzystwo Emerytalne SA w Warszawie przy uczestnictwie "E." SA w S., Skarbiec - Obligacja Funduszu Inwestycyjnego Otwartego Instrumentów Dłużnych reprezentowanego przez Skarbiec Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA w Warszawie i Przedsiębiorstwa Hotelarsko - Turystycznego Spółki z o.o. w Warszawie o zniesienie współwłasności, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 3 czerwca 2009 r., skargi kasacyjnej uczestnika postępowania "E." SA w S. od postanowienia Sądu Okręgowego [...] z dnia 30 czerwca 2008 r., sygn. akt [...],

uchyła zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy postanowieniem zaskarżonym skarga kasacyjną oddalił apelację uczestnika postępowania E. Spółki Akcyjnej od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 31 marca 2008 r. uznającego za usprawiedliwione co do zasady żądanie wnioskodawcy A. Otwartego Funduszu Emerytalnego reprezentowanego przez A. Powszechne Towarzystwo Emerytalne Spółkę Akcyjną w Warszawie o zniesienie współwłasności gazociągu wysokiego ciśnienia prowadzącego z miejscowości S. do Zakładów Mięsnych [...], stacji gazowej I stopnia w tych Zakładach usytuowanej na gruncie dzierżawionym przez E. S.A. od Zakładów Mięsnych [...] oraz gazociągu średniego ciśnienia wraz ze stacjami pomiarowymi na terenie Zakładów Mięsnych.. Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i wnioski.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy E. S.A. w dniu 25 września 2002 r. podjęło uchwałę w sprawie emisji obligacji serii A na okaziciela, zabezpieczonych, o wartości 100 zł każda (łącznie 14.500.000 zł). Obligacje miały zostać zabezpieczone przez ustanowienie przewłaszczenia na zabezpieczenie gazociągu wysokiego ciśnienia na trasie S.-M. i zaoferowane w trybie niepublicznej subskrypcji. Na podstawie tej uchwały zarząd Spółki E. skierował do uczestników postępowania propozycję nabycia 145.000 obligacji stwierdzającą, że zostały one zabezpieczone w sposób przewidziany w uchwale. W dniu 7 października 2002 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie E. S.A. podjęło uchwałę, w której postanowiono, że w celu zabezpieczenia długu wynikającego z emisji obligacji spółka przenosi na każdego z obligatariuszy własność objętych wnioskiem elementów i odcinków sieci gazowej z zastrzeżeniem, iż pozostaną one we władaniu spółki do czasu wykupu wszystkich obligacji serii A oraz że każdy z obligatariuszy, który nie otrzyma zapłaty za obligacje przedstawione do wykupu, będzie uprawniony do przejęcia na własność przedmiotu zabezpieczenia. Na podstawie wymienionych uchwał zarząd Spółki E. podjął trzy uchwały w celu ich wykonania, m.in. uchwałę przewidującą przeniesienie na każdorazowych obligatariuszy własności przedmiotu zabezpieczenia. Wymienione uchwały zostały

przedstawione obligatariuszom wraz z propozycją nabycia obligacji. Skutkiem złożenia tej propozycji było nabycie w trybie ofertowym przez wnioskodawcę 105.347 obligacji a przez uczestników postępowania Skarbiec – Obligacja Fundusz Inwestycyjny Otwarty Instrumentów Dłużnych reprezentowany przez Skarbiec Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych Spółkę Akcyjną w Warszawie i Przedsiębiorstwo Hotelarsko-Turystyczne spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w Warszawie odpowiednio – 10.000 i 13.107 obligacji. Zapłata za obligacje nastąpiła w formie kompensaty wzajemnych wierzytelności.

Sąd Okręgowy podzielił zapatrywanie Sądu pierwszej instancji, że wymienione we wniosku odcinki sieci oraz stacja gazowa i stacje pomiarowe mogą – w świetle art. 49, 47 i 55¹ k.c. - stanowić przedmiot przewłaszczenia na zabezpieczenie. Do oceny skuteczności przewłaszczenia na zabezpieczenie rzeczy ruchomej stosuje się – wobec braku regulacji szczególnej – zasady ogólne (art. 155 § 1 k.c.). Prawo energetyczne nie wymaga, aby właścicielem urządzeń i instalacji tworzących sieć gazową było przedsiębiorstwo energetyczne. Takie elementy sieci mogą być własnością innego podmiotu, nawet nie posiadającego wymaganej koncesji. Nie ma więc przeszkód do przeniesienia ich własności w drodze przewłaszczenia na zabezpieczenie wykupu obligacji. Mogło ono zostać dokonane w trybie ofertowym a wszystkie wymagane dla takiego nabycia przesłanki zostały spełnione. Przepisy ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach (jednolity tekst: Dz. U. z 2001 r. Nr 120, poz. 1300 ze zm.) nie wprowadzają żadnych ograniczeń co do dopuszczalnych form zabezpieczenia obligacji.

Sąd Okręgowy wskazał również, że oddalenie powództwa o wydanie rzeczy objętych niniejszym postępowaniem prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 12 września 2006 r. nie ma wpływu na obecne postępowanie. Zgodnie bowiem z art. 365 § 1 k.p.c., moc wiążąca prawomocnego wyroku związana jest z jego sentencją, a nie uzasadnieniem, zawierającym prezentację przeprowadzonych dowodów i ocenę ich wiarygodności.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. . Spółka Akcyjna w S. wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i

oddalenie wniosku lub uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej podniosła zarzuty naruszenia: art. 47 § 1 w związku z art. 49 i art. 55¹ k.c. przez ich błędną wykładnię; art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 5b ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach, art. 58 § 1 k.c., art. 70 k.c. w związku z art. 15 ustawy o obligacjach, art. 15 tej ustawy i art. 75 § 1 k.c. – przez ich niewłaściwe zastosowanie.

Drugą podstawę kasacyjną skarżąca wypełniła zarzutami naruszenia art. 233 § 1 i art. 365 § 1 k.p.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wnioskodawca domagał się jej oddalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszej kolejności do podstawy kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania stwierdzić należy, że podniesionych w jej ramach zarzutów nie można uznać za usprawiedliwione.

Najdalej idącym spośród tych zarzutów był zarzut naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. przez nieuwzględnienie przez Sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 września 2006 r. (sygn. akt I Aca 1.../06). Według skarżącego, skoro wytoczone przeciwko niemu przez obligatariuszy - występujących w rozpoznawanej obecnie sprawie w charakterze uczestników postępowania - powództwo o wydanie przewłaszczonego na zabezpieczenie elementów sieci gazowej zostało powyższym wyrokiem prawomocnie oddalone, to przesądzone zostało już w sposób wiążący, że wymienione przedmioty zabezpieczenia nie są objęte współwłasnością tych uczestników postępowania, w związku z czym nie mogą oni skutecznie domagać się zniesienia współwłasności. Z zapatrywaniem takim nie można jednak się zgodzić.

Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. każde orzeczenie prawomocne formalnie wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach wskazanych w ustawie także inne osoby. Moc wiążąca prawomocnego orzeczenia (tzw. prawomocność materialna w sensie pozytywnym) zabezpiecza poszanowanie

dla rozstrzygnięcia sądu ustalającego i regulującego stosunek prawny stanowiący przedmiot rozstrzygnięcia. Wynikający z niej stan związania ograniczony jest jednak co do zasady - zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego - tylko do rozstrzygnięcia zawartego w sentencji orzeczenia i nie obejmuje jego motywów (zob. m.in. wyroki SN: z dnia 13 stycznia 2000 r., II CKN 655/98, nie publ.; z dnia 23 maja 2002 r., IV CKN 1073/00, nie publ.; z dnia 15 listopada 2007 r., II CSK 347/07, nie publ.). Przedmiotem prawomocności materialnej jest jedynie ostateczny rezultat rozstrzygnięcia, a nie przesłanki, które do niego doprowadziły. Sąd nie jest więc związany zarówno ustaleniami faktycznymi poczynionymi w innej sprawie, jak i poglądami prawnymi wyrażonymi w uzasadnieniu zapadłego wyroku. Takie rozumienie określonych w art. 365 § k.p.c. konsekwencji związania prawomocnym orzeczeniem nie pozwala podzielić zarzutu skarżącego wskazującego na naruszenia wymienionego przepisu. Ustalenia dokonane w sprawie o wydanie przedmiotów przewłaszczenia na zabezpieczenie, także odnoszące się do ich własności, nie były wiążące dla Sądów orzekających w sprawie niniejszej. Już tylko na marginesie wypada zauważyć, że – wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącego - z sentencji, ani nawet z uzasadnienia orzeczenia Sądu Apelacyjnego nie wynika, że jedynym właścicielem instalacji objętych sporem jest wnioskodawca. Przyczyną oddalenia powództwa windykacyjnego było niewykazanie przez powodów, że objęte żądaniem pozwu elementy sieci gazowej mogły być samodzielny przedmiot obrotu, a w konsekwencji, iż zostały one skutecznie nabyte w drodze przewłaszczenia.

Przeprowadzona przez Sąd Okręgowy ocena znaczenia orzeczenia wydanego w procesie windykacyjnym dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy nie naruszyła też – jak usiłował to wykazać skarżący - art. 233 § 1 k.c.

Ocenę zasadności pierwszej podstawy kasacyjnej trzeba rozpocząć od rozważenia zarzutu naruszenia art. 47 w związku z art. 49 i art. 55¹ k.c. Punktem wyjścia dla stwierdzenia skuteczności przewłaszczenia na zabezpieczenia elementów sieci gazowej objętych wnioskiem, podważanej przez skarżącego, musi być przesądzenie kwestii, czy stanowią one zbiór poszczególnych rzeczy, czy też szczególną rzecz złożoną. W tym drugim wypadku

poszczególne elementy sieci stanowiłyby jedynie część składową rzeczy złożonej i nie mogłyby stanowić samodzielnego przedmiot obrotu.

Zagadnienie powyższe było przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego przy podejmowaniu uchwały z dnia 8 marca 2006 r., III CZP 105/05 r. (OSNC 2006, nr 10, poz. 159). W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał, że ocena charakteru prawnego sieci przesyłowej lub dystrybucyjnej wymaga analizy powiązań funkcjonalnych między poszczególnymi jej elementami w świetle art. 47 § 2 k.c., której wyniki prowadzą do wniosku, że stanowi ona nie jedną rzecz złożoną, lecz zbiór rzeczy. W ramach sieci stanowiącej z jurydycznego punktu widzenia zbiór rzeczy można wyróżnić poszczególne instalacje, czyli urządzenia, które - ze względu na regulację zawartą w art. 49 k.c. - stanowią rzeczy ruchome, a także rzeczy złożone z poszczególnych urządzeń, stanowiących ich części składowe. O tym, czy określony odcinek sieci stanowi odrębną rzecz, decydują zatem względy techniczno-funkcjonalne. Skutki przyłączenia do sieci urządzeń, które wcześniej stanowiły, zgodnie z art. 48 i 191 k.c., część składową nieruchomości lub - w braku trwałego związania z nieruchomością czy przesłanek przewidzianych w art. 47 § 2 k.c. - odrębne rzeczy ruchome, są uzależnione od stopnia ich związania z instalacją. Jeżeli urządzenia te zostają tak dalece związane z instalacją należąca do sieci, że spełniają określone w art. 47 § 2 k.c. warunki do uznania ich za część składową, wówczas z chwilą połączenia uzyskują status części składowej tej instalacji, a nie przedsiębiorstwa, gdyż w prawie cywilnym pojęcie "części składowej przedsiębiorstwa" nie istnieje. Jeżeli wspomniane urządzenia stają się częścią składową instalacji, dotychczasowy właściciel traci ich własność na rzecz właściciela instalacji, do której zostały one przyłączone, czyli na rzecz przedsiębiorcy sieciowego. Jeżeli natomiast nie dochodzi do tak ścisłego związania z instalacją, że przyłączane urządzenia uzyskują przymiot części składowej, wówczas - mimo połączenia z siecią należąca do przedsiębiorstwa - mogą one pozostawać przedmiotem własności innego podmiotu.

Z przytoczonej argumentacji, którą skład orzekający podziela, wynika, że dla określenia statusu prawnego poszczególnych urządzeń i instalacji decydujące znaczenie ma stopień ich fizycznego i funkcjonalnego powiązania z siecią należąca do przedsiębiorstwa. Stwierdzenie lub wykluczenie istnienia takiego powiązania

wymaga rozważenia – stosownie do przesłanek określonych w art. 47 § 2 k.c. – znaczenia tych elementów sieci dla funkcjonowania jej jako całości. Sąd Okręgowy analizy takiej nie przeprowadził. Wyrażając pogląd o dopuszczalności przewłaszczenia odcinków sieci gazowej oraz stacji pomiarowych objętych wnioskiem, zaaprobował stanowisko wyrażone w tym względzie przez Sąd pierwszej instancji. Tymczasem Sąd pierwszej instancji nie wskazał żadnych przesłanek usprawiedliwiających taką ocenę, lecz odwołał się jedynie - w sposób lakoniczny - do treści art. 49, 47 i 55¹ k.c. Nie można zatem skutecznie odeprzeć zarzutu skarżącego, że wyprowadzona przez Sądy *meriti* ostateczna konkluzja co do odrębności prawnej wskazanych we wniosku odcinków gazociągu, stacji gazowej i stacji pomiarowych była wynikiem wadliwej wykładni wymienionych przepisów.

Bez uprzedniego stwierdzenia rzeczywistego statusu prawnego wymienionych elementów sieci gazowej - z uwzględnieniu wskazanych wyżej przesłanek – bezprzedmiotowe jest przeprowadzanie oceny skuteczności umowy przewłaszczenia, z której wnioskodawca i uczestnicy postępowania będący obligatariuszami wywodzą swoje prawa współwłaścicielskie, przez pryzmat prawidłowości zastosowania pozostałych powołanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Jz

/tp/